

TAR KÁROLY

Az ismert katona

Tragédia két részben (részlet)

Szereplők: Apa, Anya, Lány, Fiú, Kedves, Belügyes, Katonaorvos, Parancsnok hangja

Történik a múlt század nyolcvanas éveinek végén egy balkáni országban.

Lány (az apa helyén): – Kedves Bátyuskám! Ne haragudj a megszólításért, de most olyan jólesik becézni téged. Voltam a „tomb”-odnál. A karácsonyfa még mindig áll, és gyönyörű. Akárhányszor megyünk, mindig friss virágot találunk ott. Csak most látom, milyen sokan szeretnek. Emlékszel, amikor ketten mentünk valahova, te minden tizedik embernek köszöntél. Milyen büszke voltam rád akkor! Amikor osztálytársaid közé vittél... Tudtad, mit jelent ez nekem? Láttad, milyen boldog voltam? Boldog és büszke voltam, hogy a testvérem vagy. Hogy éppen te vagy a testvérem. Amikor kicsi voltam, nem gondoltam volna, hogy ennyire foglak szeretni! Tudod, mennyire hiányzol?! Biztosan tudod! Tegnapelőtt töltöttem be a tizenhatodik évemet. Nem érzem, hogy különösebben megváltoztam volna. Ha változtam, akkor az decemberben volt. Amikor megtudtam, hogy mi lett veled. Nem ilyen születésnapra gondoltam. Annyit tervezgettem, s lá-

tod, nem sikerült. Amit tervezek, az sosem sikerül. Sírni tudnék, de nincs már erőm. Mindenki sajnál, de senki sem tud vigasztalni. Úgy érzem, szakadék van közöttem és az emberek között. Ha itt volnál, biztosan találnál valami kiutat ebből a helyzetből. Születésnapomra kaptam egy télikabátot, fekete pulóvert, harisnyát, tortát, csokit, Rexona szappant, két szép trikót, virágot... Egy halom holmit, de ez sem vigasztal. Tudom, te valami kicsi műtyürtadtál volna. Valami szépet és érdekeset. Vittem neked egy gyertyát. Amikor ott vagyok, nem tudok sírni. Búcsúzom, kedves bátyám. Ezerszer puszillak.

17. jelenet

A színpadra leengedett, arctalan habszivacsababuk fején civil létüket jelzészserűen mutató különféle paróka, kalap, sapka, kendő. Élelmiszerüzlet előtt állnak sorban.

Belügyes (civilben, de lerí róla a rosszul öltözöttség, a sor végén áll, amikor mögé áll a gyászruhás anya, akit felismerve feszeng, idegesen ismerőst keres a sorban, akivel társalogva enyhíthetné a sorban állás unalmát, majd a besiető apa láttán hirtelen az előtte lévő bábuhoz fordulva, erőltetett jókedvvel szól): – Ne haragudjon, olyan ismerős az arca, találkoztunk már valahol? De lehet, hogy csak úgy tűnik...

Apa (gyászszalaggal, az anyára találva): – Naaa, végre! Itt a váltás. Már azt hittem, nem sikerült kijönnöd a munkából. Képzeld, az előbb összefutottam Lajossal. Panaszkodik, hogy a felesége összeszűrte a levet egy guvadt szemű pasassal, akivel gyereksétáltatás közben találkozott először, de később, amikor kislányával együtt felvitte hozzájuk, kiderült, hogy udvarlóját főként a Lajos irományai és kiszállásai ér-

NÉVJEGY

TAR KÁROLY (1935, Kolozsvár) író, szerkesztő. Fémipari technikus, újságírói és tanári, majd sajtóvezetői diplomát szerzett. Publicista, főszerkesztő, aranytollas újságíró. Fél száz (regény-, vers-, riport-stb.) kötet szerzője. 1995-től unokái nevelésére Svédországba távozott, magyar irodalmi és családi lapot, rádióadást alapított és szerkeszt. Munkásságát a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével és a Pro Cultura Hungarica díjjal jutalmazták.

deklik. Olyan gyanúsan viselkedett az alak, hogy végül a Lajos felesége zokogva mindent kitálalt, és amikor megmutatta férjének a játszótéren ólálkodó ipsét, Lajos rájött, hogy látta régebben már azt az embert a belügyesek uniformisában...

Anya (*félbeszakítva a férfi hadarását*): – Ne haragudj, mennem kell. Mindenki lóg, de mostanában kivannak rám a főnökök... Ha lehet, ne csak „adidászt” vegyél.

Apa (*csodálkozva*): – Miiit?!

Anya (*súgva*) – Csúfságból annak a híres, mindenütt reklámozott sportcipőmárkának a nevének nevezik a sertésekéből nekünk jutó sápadt disznókörmököt. Vigyázz magadra, drágám! Megyek... (*Kisiet*)

Apa (*felfedezi a Belügyest a sorban, dühösen maga elé*): – Ez mit keres itt?

Belügyes (*fél szemmel az apát figyelve, az előtte állóhoz, de úgy, hogy az apa is hallja*): – Már nem dolgozom a régi munkahelyemen, felhagytam azzal a foglalkozással, közgazdász vagyok egy intézményben...

Apa (*a Belügyes beszélgetőtársához is szólva, fennhangon*): – Tisztában vagyunk azzal, hogy mi a maga mestersége! Minek néz maga minket?!

Belügyes (*hirtelen galléron ragadja az apát, félrehúzza, fojtott hangon*): – Ügyeljen a szájára! És húzza meg magát, amíg jól van dolga! Tudja meg, hiába erőlteti a katoniorvos felelősségét a törvény előtt... Hol van az már?! Azt hiszi, bevette a ciánkálit? Nyugodjon meg, tudja ő, hogy mi a dolga! A történetek után három hónappal családostul már olyan országban él, ahova maga hiába vágyik... (*Hirtelen dühödten*) Ține-Ți gura, cã pierzi pâinea! Hogy jobban megértsd: Pofa be! És húzd meg magad! (*Durván ellöki magától. Villanás – hirtelen elsötétül a színpad.*)

18. jelenet

Lány (*a színpad közepén, reflektorfényben*): – Kedves bátyám! Azt a lemezt hallgatom, amit meglepetésként szántam neked. Most már mindig rád emlékeztet majd. Biztos vagyok benne, hogy tetszene neked: Eagles: Hotel California. Remélem, befogadod a gyűjteményedbe, és eldicseksz vele a haveroknak. Voltunk kinn nálad. Sírtam. Átnéztem a holmidat, mind-

azokat a semmiségeket, amelyeket éveken át gyűjtöttél, rendben tartottál, és örültél nekik. Megpróbálom folytatni a munkád, s a meglévőket megtartani. Ügyelek majd rájuk, hogy bajuk ne legyen. És a lemezeidre, amelyeket nagyon szeretted. Szerzek még hozzá, ígérem neked. Ilyenkor valahonnan belülről ilyen szövegeket hallok: Hej! Ti! Ti, akik még éltek, akik még éltek! MIÉRT? Hej! Ti! Akik még éltek, ti mit tudtok az összetartozásról? És Ti! Akik álltok a végezhetsen sorban? Álljatok szorosabban. Ti is! Még szorosabban! Sebkiént tátong minden rés. Sebkiént tátong minden rés! Hej! Ti! MIÉRT? Miért éltek, akik még éltek? Hej! Ti! Ti mind! Ti miért éltek? Édesanya talán már jobban van, de nem eszik. Egy hétig ettünk egy veknit. Ha itt volnál, két napig sem tartana. Nehéz megszokni, hogy csak hárman vagyunk, és feleslegesen sem eszünk, mint amikor négyen voltunk. Te erre azt mondanád: „Nagyon jó, legalább spóroltok!” Nincs igazad. Megvinnénk a fél várost, csak hogy itt-hon légy. (*szünet*) Úgy volt, hogy ma kezdődik a sulis, de elhalasztották. Ezek a halasztások az ember idegeire mennek. Még nem kaptunk levelet a fiúktól. Ha van egy levél a postaládában, rohanok, hogy kivegyem. Aztán letör, hogy nem tőlük jött. Nagyon félek a felvételitől. Anyánk egyik orvosága lenne, ha továbbjutnék. Ha nem sikerül, nem tudom, mi lesz velem. Hagylak, mert fogalmazást kell írnom. Jól fogna most a segítséged. És hány ilyen dolog akad, amiben hiába várom a segítséged. Ma hülye napom van. De azért puszillak.

Anya (*a díványon ülve, ködben a fia áll félig sötétben, vele társalog*): – Most mit szeretnél a leginkább? Azt szeretném, ami a legtermészetesebb lett volna. Azt, hogy a vasárnapi ebéd után beszéljünk. És olyan meghittén, mint eddig. Hogy beszélj a kislányokról, akikre ránézel, akikkel táncolni jársz és kirándulni. Azt hiszem, minden idősödő anyuka vágyik arra, hogy kis titkait megoszthassa a fiával, a gyermekeivel. Az anyák leginkább a fiakkal... Nem tudom, miért van ez így. Nem mintha nem érdekelnének a húgod történései, azok a végeérhetetlen történések, amit a férfiak pletykázásnak neveznek... Szóval te most mit szeretnél a leginkább?

(*folytatás a következő oldalon*)

Az ismert katona

(folytatás az előző oldalról)

➤ **Fiú** (a ködből szellemek hangján): – Élni szeretnék. Itt, Európában szeretnék élni! Nagyon szeretnék...

Anyá (feltápáskodik, és tétován indul a nagyon lassan visszavonuló fiú felé, aki tejfehér köddé válik): – Fiam! Fiacskám...

Lány (középen reflektorfényben): – Napjaink unalmasak és szomorúak. Már egy hete olyan a műsor a tévében, hogy nem érdemes bekapcsolni. Nem baj, mert kölcsönkaptam négy lemezt (Olivia Newton-John, Pink Floyd, Piramis és Wings), és nem unatkozom. A zene nemcsak ellágyít, elszomorít, hanem vigasztal is. Kitölti az időm. Voltunk nálad. Eltelt egy hónap, és még mindig sok a friss virág. Meggyújtottam a gyertyámat. A koszorúk felirataiból hazahoztam néhányat. (*mintha levelet olvasna*) Megkezdődött a tanítás. Első órán rögit írtunk románból. Az óra végén odahívott a tanárnő. Azt kérdezte, most mit csinálunk. Azt mondta, még mindig ott lát az első padban ülni, a helyeden. Sírt. Belőlem is kitört a bőgés. A franciatanárnő is megpuszilt, és ő is sírt. Jaj, nem bírom már! Ugye, most haragszol, mert nem tudom visszafajítani az érzéseimet. Igazán szégyellem magam. Bizony, vannak olyan perceim, hogy elbőgöm magam. És senki sem tud megvigasztalni. Na, de most már elég! Inkább újabb levélbe kezdek. (*szünet*) Kedves bátyám! Bocsáss meg a macskakaparásomért, de ma nem vagyok formában. Egy csomó dolgot kell leírnom, de nem tudom, mivel kezdjem. Szégyellem magam, mert a héten nem voltam képes kimenni a „tomb”-odhoz. Az az igazság, hogy te itt vagy velem, nem pedig ott kinn. Ott nincs, ami rád emlékeztetne. Remélem, megbocsátasz. Csúnya dolog nem betartani az ígéretet. (*A színpadon sétál egy darabig szótlanul.*) Most este tíz óra, fáradt vagyok. És nagyon szomorú. Tegnap Édesanya megemlégtette, amit én is tudtam, csak nem akartam bevallani magamnak. Zoliról van szó. Azt mondja Édesanya, hogy lehetséges, nem érez irántam semmit. Olyan volt, mint a késdöfés, de kibírtam. Azt hiszem, igaza van. De hát nem értem, akkor miért hívott fel. Miért búcsú-

zott el tőlem? Miért emlegette első találkozásunkat, amire én már egyáltalán nem is emlékeztem? Levelet is írt. Szép, hosszú levelet. Másnap már küldtem a választ. De megbántam, mert igen szentimentálisan fogalmaztam. Félek, azt hiszi, amit Édesanya is mondott, hogy kapaszkodom bele. Javítani próbáltam azzal, hogy küldtem egy kis csomagot, és benne egy hidegebb hangú levelet. (*középen reflektorfényben*) Bátyám, most megint a te segítségedre volna szükségem. Adnál jó tanácsot? Hálás vagyok azért is, amit annak idején Öcsivel kapcsolatban írtál. Megértettem, és aztán ez az ember hidegen hagyott. Istvánról hallottam, hogy katona, és negyven injekciót kapott. Barátodat, Karcsit is felsértette a bakancs. És Zoli három hétig kezelte a lábát, amíg helyrejött. (*a színpadon sétálgatva, a fiatal lányok természetes vidámságával*) Hát, kedves Gougou-m, tegnap sokat beszélünk rólad Kedveseddel. Elmesélem. Az egyik nap feljött hozzánk, és elhozta azt az ígért „gatyát”. Jó kis farmer. Kicsit szűk, de így is hálás vagyok neki. Igazán büszke lehetsz a te kicsi „feleségedre”! Azzal este színházba kellett mennem. Hívott, így hát elmentem hozzájuk. Bezabáltam egy csomó süteményt, és elfüstöltem két szivart. Tudom, egyiket sem helyesled. Légy nyugodt, nem fogok rászokni a cigarettára. Mindig is ellenezted. Sok prima cigit hoztál nekem. Egyiket sem szívtam el. Mind megtartottam, és Kedvesednek adtam valamennyit. Olyan volt, mintha neked adtam volna vissza. Nem sajnáltam. A süteményből is azért ettem olyan sokat, mert a te kedvenc süteményed volt. Különben Kedvesed nagyon jól néz ki. A hajából levágott egy kicsit, mert ráömlött valami ragasztóanyag. Jól egyezünk. (*Sötét*)

Lány (*ugyanott*) – Kedves bátyám! Kérlek, ne haragudj, hogy rég nem írtam. Nem volt időm, és nem is volt mit. Két barát-nőmmel színházban voltam. Láttam Öcsit. Levágatta a haját. Jól néz ki, de hidegen hagy. Néha arra gondolok, hogy jól egyeztünk volna, ha megváltozik. Karcsi is megváltozott, miután megismerte Erikát. Még egy hét tanulás, és megyünk gyakorlatra. Alig várom, mert fáradt vagyok. Matekból

és fizikából javítottam. A többiből rontottam. Kétszer is voltam a „tomb”-odnál. Leszedtük a koszorúkat. Édesanya fenyőágot tett rád. Tele van a sírod cicussal és hóvirággal. Vittem neked fréziát. Fenyőfád még mindig áll. Befagyott a földbe, nem tudjuk kiszedni. (Sötét)

19. jelenet

A színpadon sűrű köd. A háttérben vetített képen, égő fényszórókkal, Trabant áll. Kikászalódik belőle az apa, kiemeli a kocsiból a fia súlyos katonaládáját.

Apa (felemeli a súlyos terhet, áll megkövült arccal, kivár, aztán erőt merít az idézetből, amely hangszóróból ismétlődik): – „Higgyétek, hogy a halál legyőzhető, ha én, lám, elestem is.” (A színpad mögül hangszalagról vagy élőben halkán szól a népdal: „Katona vagyok én, ország őrizője...” Fényes, drága kocsi úszik be hangtalan vetített képen, lámpáinak erős fénye elvakítja a cipekedő apát.)

Belügyes (felerősített ajtócsapkodás közben kiszáll a kocsiból bőrkabátban, hetyke rámenősséggel): – Hááá..., maga pont ideáll? Talán nem tudja, hogy már régóta ez az én helyem?

Apa (leejti, majd felveszi a súlyos katonaládát, miközben maga elé mormolja): – Ez már megint itt van...

Belügyes (közelebb lépve): – Áááá... Maga az, szomszéd? (Békülékenyen, erőltetett nyájjassággal) Mi a fenét cipel már megint?

Apa (kivár, hangszórókból): – „Higgyétek, hogy a halál legyőzhető, ha én, lám, elestem is.” (és a népdal elhalkulva) Mit cipelek? Az emlékeimet...

Belügyes (csúfondárosan): – Na, ne mondja... Tényleg? (Visszamegy a kocsihoz, ajtócsapkodás, két kisebb csomaggal, a cipelést mímelve, beáll az apa mögé felsorakozó többi szereplő sorába, akik a ködből sorra előlépve a maguk súlyos csomagját cipelik)

Mind (a soruk előtt álló néma apát kivéve a szereplők egyenként sóhajtozva, dűnyögve, aztán meg-megszakítva, egymás szavába vágva, hangzavarosan együtt): – Nekünk sem könnyű! Nekünk sem könnyű!

Apa (a színpad előterében, szemben a közönséggel, törődötten, az elhalkuló népdal végén): – Talán észre sem vették, hogy mindnyájan, igen, mindnyájan terheinket cipeljük... Sír az édesanyánk, a kedvesünk gyászol / Fekete gyászvirág búsul ablakunkban... Múltunk terheit cipeljük, bizony... Hordozzuk. Hordoznunk kell mindhalálig...

A sűrűsödő ködgomolyagban lassan elsötétül a színpad.

Függöny